

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

У даній статті визначено поняття інформатичної компетентності вчителя трудового навчання, розглянуті основні шляхи формування під час навчання студентів у вищому педагогічному навчальному закладі.

Ключові слова. Компетентність, інформатична компетентність, знання, вміння, навички, підготовка вчителя трудового навчання.

Постановка проблеми. Формування інформатичної компетентності вчителя на сучасному етапі розвитку педагогічної науки є однією з найбільш актуальних задач системи неперервної педагогічної освіти. Питання про те, з чого складається вказана компетентність, на яких принципах необхідно базувати відповідні твердження, як фіксувати рівень досягнення цієї компетентності, вимагають нагального обговорення. При цьому необхідно виходити з того, що вимоги до інформатичної компетентності вчителя повинні стати елементом нормативної бази педагогічної освіти, який би був тісно пов'язаний з іншими її елементами. Аналіз останніх досліджень

Проблеми змісту, методів та форм навчання і виховання майбутніх вчителів трудового навчання знайшли свої відображення у працях Є.В. Кулика, В.М. Мадзігона, В.К. Сидоренка, Н.Т. Тверезовської, Д.О. Тхоржевського та інших. Питання компетентнісного підходу розкриваються Н.М. Бібік, В.М. Введенським, Дж. Равеном, С.А. Раковим, Ю.Г. Татуром, О.В. Хуторським та іншими вченими. Концептуальні основи організації професійної педагогічної підготовки з використанням інформаційних технологій розглядаються такими вченими: Н.В. Апатова, ЛІ. Білоусова, М.І. Жалдак, Ю.І. Машбиць, Н.В. Морзе, Ю.С. Рамський та інші.

Метою даної статті є визначення поняття інформатичної компетентності вчителя трудового навчання та основних шляхів її формування під час навчання у ВНЗ.

У наукових публікаціях часто можна зустріти два схожі поняття, які тісно пов'язані між собою: компетентність та компетенція.

Російський учений А.В. Хуторський [4, с.18] розділяє наступним чином дані поняття таким чином: Компетенція – це сукупність взаємопов'язаних якостей особистості, які задаються по відношенню до визначеного кола предметів або процесів та необхідних, щоб якісно та продуктивно діяти по відношенню до них.

Компетентність - володіння людиною відповідною компетенцією, яка включає її особисте відношення до предмету діяльності.

Отже, на думку А.В. Хуторського компетентність - це рівень володіння набором здібностей, знань, умінь і навичок у певній галузі та характеристика самого суб'єкта, що показує рівень володінні компетенціями.

Британський психолог Дж. Равен визначає: "компетентність - це специфічна здатність, яка необхідна для ефективного виконання конкретної дії у конкретній предметній галузі, включає вузькоспеціальні знання, специфічні предметні навички, способи мислення, а також розумінні відповідальності за власні дії [3, с.156]".

Компетентність як загальне поняття логічно повинно ґрунтуватись на рівні освіти спеціаліста, його професійній діяльності тощо.

Виходячи з вищесказаного, можна зробити висновок, що вчені використовують понятті "компетентність" як визначений, достатньо високий рівень володіння людиною певною діяльністю або системою знань.

А.В. Хуторський, відповідно до підготовки спеціалістів, виділяє наступну ієрархію компетенцій [4]: ключові, загальнопредметні та предметні. Ключові компетенції відносяться до загального змісту освіти, серед яких вагому роль відіграє інформаційна.

Останнім часом з'явилося більш точне поняття компетентності у галузі інформатики - інформатична компетентність.

Інформатичну компетентність можна представити як складне індивідуально-психологічне утворення на основі інтеграції теоретичних знань та практичних умінь використовувати нові інформа-

ційні технології (НІТ) для опрацювання великого спектру інформації, а також визначеного ряду особистих якостей, що відводять інформатичній компетентності одне з найголовніших місць у структурі професійної компетентності майбутнього вчителя.

Отже, інформатична компетентність учителя розуміється як особливий тип організації предметно-спеціальних знань, які дозволяють приймати ефективні рішення в професійно-педагогічній діяльності, і вказує на рівень оволодіння і використання інформаційних та інтернет-технологій у навчальному процесі. Вона, як складова частина професійної компетентності вчителя, включає такі компоненти його професійної діяльності:

- знання: про основні поняття та методи інформатики як наукової дисципліни; про позитивні та [негативні результати комп'ютеризації, можливі психічні та нейропсихологічні наслідки використання і НІТ; про способи представлення, зберігання, опрацювання та передачі інформації за допомогою комп'ютера;

- вміння та навички: роботи на персональному комп'ютері (ПК) на основі використання операційних систем (ОС); організації та проведення уроків та позакласних заходів за допомогою інформаційно-телекомунікаційних технологій; знайти та представити власну інформацію в Інтернеті; організувати самостійну роботу учнів за допомогою Інтернет-технологій.

На сучасному етапі процес формування інформатичної компетентності вчителя залежить від загальної та спеціальної комп'ютерної підготовки, а також від високої конкурентоспроможності майбутнього спеціаліста. Вчитель повинен уміти широко використовувати комп'ютерну техніку у своїй професійній діяльності, володіти високим рівнем психологічної та функціональної готовності до успішного використання НІТ у професійному і повсякденному житті. Отже, інформатична компетентність є значущою частиною загальнопрофесійної компетентності вчителя трудового навчання. Процес її формування суттєво впливає на мотиваційне підґрунтя діяльності майбутнього вчителя, оскільки «мотивація організує цілісну поведінку, підвищує активність особистості, впливає на формування мети та вибір шляхів її досягнення, має суттєвий вплив на результати навчальної діяльності в цілому [2, с.160]». Мотиви можна розподілити на дві групи: зовнішні та внутрішні. До зовнішніх відносяться матеріальні стимули та самоствердження вчителя в педагогічному колективі. До внутрішніх – особисту самореалізацію та покращення професійної кар'єри.

Таким чином, успішність та ефективність використання інформаційних технологій (ІТ) у викладанні загальноосвітніх навчальних предметів можна гарантувати тільки у випадку, якщо вчитель у достатній мірі вмотивований на їх використання, має широкий кругозір, володіє програмними засобами як загального, так і навчального призначення, може визначити місце ІТ у методичній системі викладання предмету.

Проаналізувавши вищевикладені підходи, можна дійти висновку, що інформатична компетентність учителя взагалі і трудового навчання зокрема – це складова його професійної компетентності, яка є інтегративною властивістю особистості, що виявляється в сукупності компетенцій технологічної, педагогічної і предметної сфери.

Аналіз проведених досліджень свідчить, що компетентнісний підхід ґрунтується на поняттях «знання», «уміння», «навички», «готовність» та ін. У визначенні практично будь-якої компетенції завжди фігурують перелічені терміни, тому під компетентністю розуміється набута під час освітнього процесу якість, яка визначається через певні базові поняття – знання, уміння, навички тощо. Ми зупинимось на знаннях та вміннях, які повинен мати студент після вивчення курсу «Інформатика».

Професійна готовність вчителів до використання засобів інформатики та ІКТ повинна формуватися, насамперед, під час навчання в педагогічному ВНЗ. Розв'язання цієї актуальної задачі буде сприяти педагогічно доцільному використанню засобів інформатики, обчислювальної техніки та ІКТ для вдосконалення навчально-виховного процесу та інших видів професійної діяльності.

Найбільша увага дослідників зосереджена на проблемі професійно-педагогічної підготовки студентів вищих педагогічних навчальних закладів до використання нових ІТ у навчальній та майбутній професійній діяльності.

Ми вважаємо, що майбутній вчитель повинен володіти загальними (базовими) та спеціальними знаннями та вміннями в сфері ІКТ. До загальних будемо відносити знання, уміння та навички, що стосуються використання комп'ютерних та інформаційних технологій у повсякденному житті. До спеціальних – визначені особливостями його професійної діяльності. Сюди входять знання, уміння та навички, які необхідні вчителю-предметнику для розв'язання задач, які постають у процесі його професійної діяльності.

Нам близька позиція О.П. Значенко стосовно даного питання. Він виділяє шість компонентів інформаційної підготовки, які розділені за вказаним принципом [1, с.93 - 94]:

- I. Технічний компонент: знання архітектури ПК, характеристик базових і допоміжних периферійних пристроїв та вміння й навички їх використовувати; знання техніки безпеки при роботі з ПК.
- II. Операційний компонент: знання характеристик ОС та призначення їх складових частин, об'єктів та елементів управління; уміння та навички працювати в ОС та файлових менеджерах.
- III. Програмний компонент: володіння основами роботи з програмами-архіваторами, антивірусними та діагностуючими програмами; знання програм для роботи з текстом, електронними таблицями, програмами для створення презентацій та їх загальними характеристиками, уміння та навички роботи з ними; уміння використовувати програми комп'ютерного розпізнання тексту, автоматичного перекладу текстів.

Для вчителя інформаційна підготовка має додатково ще такі компоненти:

- IV. Гігієнічно-ергономічний компонент: знання санітарних умов і режимів безпечного використання ПК та стандарти, яким повинна відповідати комп'ютерна техніка, що використовується в навчальному процесі.
- V. Навчальний компонент: оволодіння ІКТ навчального призначення.
- VI. Методичний компонент: підготовленість до використання ІКТ, яка базується на сформованості загальних, спеціальних і конкретних методичних умінь, що спираються на знання, уміння та навички, набуті при вивченні педагогіки психології та методики навчання конкретної дисципліни.

Дійсно, як зазначалося вище, кожна сучасна людина інформаційного суспільства повинна володіти певними обов'язковими знаннями, уміннями та навичками, що стосуються використання комп'ютерних та інформаційних технологій. Додатково необхідно спеціалісту мати й професійно спрямовані знання та вміння використання комп'ютерної техніки у своїй професійній діяльності. Ми знову дійшли висновку, що вчитель повинен володіти загальною та спеціальною підготовкою в галузі ІТ. Базові знання, уміння та навички майбутній вчитель трудового навчання може отримати під час вивчення дисципліни "Інформатика", а спеціальні - при вивченні дисципліни "Інформаційні технології в освіті", "Методика застосування комп'ютерної техніки при викладанні предметів шкільного курсу" або інших дисциплін чи спецкурсів з використання комп'ютерних технологій у навчанні (рис. 1).

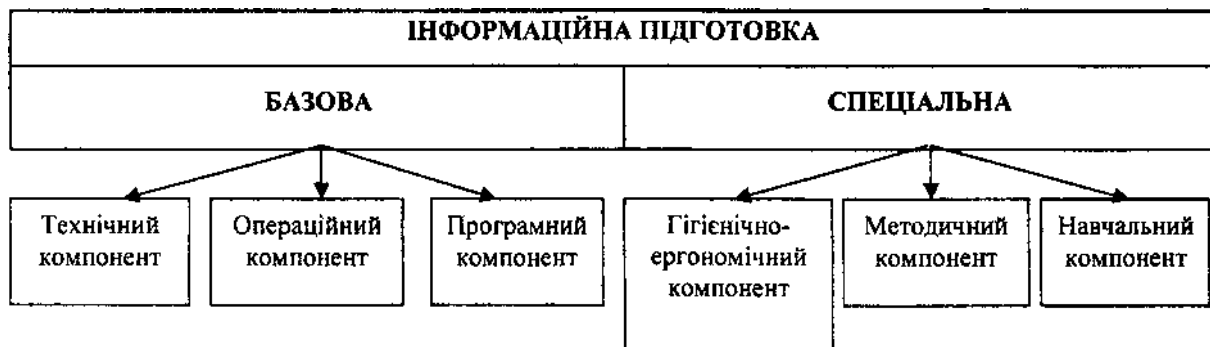

Рис. 1. Складові інформаційної підготовки вчителя трудового навчання

Покращенню інформатичної компетентності майбутнього вчителя трудового навчання буде сприяти використання ІТ при вивченні всіх спеціальних дисциплін. Нами було досліджено думку студентів спеціальності "Технологічна освіта" Чернігівського національного університету імені Т.Г.Шевченка (опитано 134 студенти). Так, на питання, "На яких дисциплінах було б доцільне використання комп'ютерної техніки?", ми отримали наступні відповіді, відображені у таблиці 1.

Таблиця 1

Дисципліна	%
Креслення	66,5
Математика	41,6
Трудове навчання	41,5
Автосправа	34,75
Моделювання та конструювання одягу	30,5
Технологія конструкційних матеріалів	24,16
Електротехніка	20

Звісно, це не означає, що замість традиційних методів викладання дисциплін потрібно повністю ввести комп'ютеризоване навчання, але це показує, що необхідно збільшити відсоток використання ІТ при викладанні спеціальних дисциплін. Особливо вимагає уваги комп'ютерне програмне забезпечення з навчальних курсів, при вивченні яких необхідно будувати схеми, креслення, конструювати та моделювати різні вироби. Це дасть змогу студентам вивчити програмне забезпечення, необхідне для вирішення професійних задач учителя трудового навчання, побачити та зрозуміти різноманітні форми та методики використання комп'ютера в навчальному процесі, щоб у майбутній професійній діяльності вміти підбирати найбільш раціональне та ефективне поєднання різних методів навчання відповідно до цілей і завдань, які необхідно вирішувати.

Висновки. З усього вищевикладеного можна зробити висновок, що настала нагальна проблема зміни змісту інформаційної підготовки студентів даної спеціальності у більш прикладний бік до професійної діяльності вчителя трудового навчання. Широке використання засобів і методів сучасних інформаційних технологій у навчальному процесі дає можливість розкрити значний гуманітарний потенціал трудового навчання як дисципліни, пов'язаний з формуванням наукового світогляду, розвитком логічного і творчого мислення, формуванням суспільної свідомості та свідомого ставлення до навколишнього світу.

Використані джерела

1. Значенко О.П. Формування інформаційної культури майбутніх учителів гуманітарних дисциплін: дис. канд. пед. наук.: 13.00.04 / Значено Олена Павлівна. - Полтава, 2004. - 228 с.
2. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы / Е.П. Ильин - СПб: Питер, 2000. - 502 с.
3. Равен Дж. Педагогическое тестирование. Проблемы, заблуждение, перспективы / Дж. Равен; пер. с англ. - М.: Когито-центр, 1999. - 234 с.
4. Хуторской А.В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования / А.В. Хуторской // Народное образование. - 2003. - №2. - С. 17 - 24.

Nitchenko G.

IT COMPETENCE FORMING OF FUTURE LABOUR STUDIES TEACHERS

The concept of IT competence of teacher of labour studies is highlighted in this article. The basic ways of its forming are considered (luring the studies of students in higher pedagogical educational establishments).

Key words: competence. IT competence, knowledge, practice, skills, training of labour studies teacher.

Стаття надійшла до редакції 07.04.12